

УДК 343.13, 340.004

DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v3.2025.17>**О. В. Калінніков***orcid.org/0000-0003-4337-833X**доктор філософії, адвокат,**докторант**Київського університету інтелектуальної власності і права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ IN ABSENTIA

Стрімкий розвиток систем штучного інтелекту призвів до широкого використання цієї технології в різноманітних галузях, у тому числі у кримінальному провадженні, що підвищило інтерес до його наукового осмислення.

Так, серед вітчизняних вчених дослідженню використання технології штучного інтелекту у кримінальному провадженні присвятили свої наукові праці, в тому числі: Г.К. Авдеева, Бакуменко А.В., І.В. Басиста, М.В. Белова, Д.М. Белов, В.В. Блізнюк, Д.В. Бодян, Л.В. Валуська, С.С. Вознюк, В.І. Гришко, А.Д. Дзюрбель, М.І. Демура, С.Ф. Денисов, Д.Д. Доценко, О.М. Дуфенюк, М.В. Карчевський, Д.І. Клепка, М.-М.А. Кулинич, А.П. Ліхтанська, Т.В. Лотиш, В.О. Михайлов, В.Г. Павлов, О.В. Плахотнік, О.Е. Радутний, В.В. Рогальська, А.В. Руденко, І.В. Рушак, В.М. Стратонов, О.О. Торбас, Ж.В. Удовенко, В.М. Шевчук, М.В. Шепітько, К. Яровий та інші.

Водночас, підлягає подальшому науковому опрацюванню використання технологій штучного інтелекту у кримінальному провадженні за відсутності підозрюваного, обвинуваченого (in absentia) зважаючи на специфіку зазначеного порядку.

На протязі тривалого часу в Україні з 1991 року по 2014 рік у кримінальному процесуальному законодавстві був відсутній ефективний порядок притягнення до кримінальної відповідальності осіб підозрюваних та обвинувачуваних у скоєнні кримінальних правопорушень, які переховувалися від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності, що призводило до недотримання прав учасників та інтересів держави.

У кримінальному процесуальному законодавстві України в січні 2014 року було запроваджено порядок кримінального провадження за відсутності підозрюваного (обвинуваченого), який отримав назву заочне кримінальне провадження, що повинно було здійснюватися у разі, якщо підозрюваний, обвинувачений ухиляється від прибуття на виклик до органу досудового розслідування або до суду, при цьому здійснення кримінального провадження визнано можливим за його відсутності [1].

Проте, дана спроба законодавчого врегулювання проблемного питання виявилася нерезультатив-

ною, оскільки вказані новації втратили чинність згідно Закону України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України» від 28.01.2014 [2].

В жовтні 2014 року було запроваджено порядок кримінальне провадження за відсутності підозрюваного та обвинуваченого, який отримав назву спеціальне досудове розслідування та спеціальне судове провадження (in absentia).

Даний порядок кримінального провадження зі змінами та доповненнями на підставі ухвали слідчого судді (суду) застосовується станом на теперішній час стосовно:

- повнолітнього підозрюваного, обвинуваченого, які переховуються від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошені у міжнародний розшук;

- кримінальних правопорушень, передбачених статтями 109, 110, 110-2, 111, 111-1, 111-2, 112, 113, 114, 114-1, 114-2, 115, 116, 118, частиною другою статті 121, частиною другою статті 127, частинами другою і третьою статті 146, статтями 146-1, 147, частинами другою – п'ятою статті 191 (у випадку зловживання службовою особою своїм службовим становищем), статтями 209, 255–258-6, 348, 364, 364-1, 365, 365-2, 368, 368-2, 368-3, 368-4, 369, 369-2, 370, 379, 400, 408, 436, 436-1, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 442-11, 443, 444, 445, 446, 447 Кримінального кодексу України;

- підозрюваних, обвинувачених щодо яких уповноваженим органом прийнято рішення про передачу їх для обміну як військовополонених та такі обміни відбулися [3].

Кримінальне провадження за відсутності підозрюваного, обвинуваченого (in absentia) повинно відповідати загальним засадам кримінального провадження, визначених приписами ст. 7 КПК України, водночас враховувати особливості порядку in absentia [3].

Шишман Д.М. за результатами свого власного ґрунтовного дослідження відокремив наступні ознаки кримінального провадження in absentia:

1) спеціальне кримінальне провадження (*in absentia*) є самостійним інститутом кримінального процесуального права; 2) являє собою особливу форму кримінального провадження, під час якої, у випадках визначених законом, досудове розслідування та судовий розгляд здійснюється за відсутності підозрюваного, обвинуваченого; 3) можливе лише у випадку переховування підозрюваного, обвинуваченого, від органів досудового розслідування та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошення його у міждержавний та/або міжнародний розшук; 4) може проводитися лише щодо чітко визначених категорій кримінальних правопорушень; 5) вимагає від сторони обвинувачення та суду забезпечити додаткові гарантії дотримання прав та інтересів сторони захисту, зокрема обов'язкове залучення захисника, заборона скороченого судового розгляду та ін., тобто є кримінальним провадженням з посиленими процесуальними гарантіями [4, с. 124].

Законодавцем з метою запровадження додаткових процесуальних гарантій під час здійснення кримінального провадження за відсутності підозрюваного і обвинуваченого на сторону обвинувачення покладено обов'язок використовувати всі передбачені законом можливості для дотримання невичерпного переліку прав підозрюваного, обвинуваченого, серед яких окремо виділяється права на захист, на доступ до правосуддя, таємницю спілкування, невтручання у приватне життя.

При цьому, участь захисника є обов'язковою у кримінальному провадженні *in absentia*.

Дані нормативні приписи вочевидь свідчать проте, що під час кримінального провадження *in absentia* встановлено додаткові посилені гарантії дотримання прав і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, в порівнянні з гарантіями, які притаманні загальному порядку кримінального провадження.

Особливості кримінального провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого повинні враховуватися під час використання у такому кримінальному провадженні технологій штучного інтелекту.

Взагалі на процес інтеграції штучного інтелекту в Україні в різноманітних галузях, у тому числі, у кримінальному провадженні, впливає широке використання даної технології в світі та стан нормативного регулювання в іноземних країнах.

Так, в Європейському Союзі з метою запровадження правил використання Штучного інтелекту було прийнято Регламент Європейського Союзу 2024/1689 від 13.06.2024 «Artificial Intelligence Act» (Закон про штучний інтелект).

Даний акт визначає систему штучного інтелекту як машинну систему, яка розроблена для роботи з різними рівнями автономності та яка може демонструвати адаптивність після роз-

гортання, і яка, для явних чи неявних цілей, робить висновок на основі вхідних даних, які вона отримує, як генерувати результати, такі як прогнози, вміст, рекомендації або рішення, які можуть впливати на фізичне чи віртуальне середовище [5].

При цьому Міністерство цифрової трансформації України зважаючи на досвід іноземних країн визначило Штучний інтелект як: 1) галузь – загальна назва сукупності інформаційних технологій, що займаються створенням та розвитком інтелектуальних систем, здатних виконувати завдання, які зазвичай вимагають людського інтелекту; 2) інструмент – організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань; 3) комп'ютерна програма – спроектована для роботи з різними рівнями автономності та може проявляти адаптивність після розгортання, і котра для явних або неявних цілей робить висновок на основі отриманих вхідних даних, як генерувати результати, які можуть впливати на фізичне або віртуальне середовище [6].

Вітчизняними науковцями було сформовано певне розуміння Штучного інтелекту та його впливу на кримінальне провадження.

Михайлов В.О. та Ліхтанська А.П. під Штучним інтелектом розуміють набір наукових методів, теорій і технік, метою яких є відтворення когнітивних здібностей людини за допомогою машини, яка надає можливість використання великої кількості даних, обчислень, оцінювань, вчитися, дедуктивно міркувати, абстрактно аналізувати та прогнозувати [7, с. 121].

Здебільшого науковці вважають, що використання технологій штучного інтелекту у кримінальному провадженні є перспективним та буде сприяти ефективності кримінального провадження.

Так, Рідкобород Ю. В. та Мелаш А. С. вважають, що використання технологій штучного інтелекту у кримінальному провадженні підвищує ефективність функціонування певних сфер діяльності, удосконалення прогалин, модернізацію методів опрацювання інформації [8, с. 693].

Бакуменко А.В. вказує, що технологія штучного інтелекту здатна не лише аналізувати ухвалені суддями рішення та законодавчі бази, а й навчатися на цих даних, пропонуючи рекомендації для вирішення аналогічних справ, а тому завдяки таким можливостям штучний інтелект «зчитує» матеріали справ про правопорушення, виділяє з них

ключову інформацію та автоматично формулює судження, ґрунтуючись на критеріях, що застосовувалися у схожих справах [9, с. 26].

На переконання Рогальської В.В. та Руденко А.В. впровадження технологій штучного інтелекту в процесі здійснення досудового розслідування є важливим напрямом на шляху реалізації цінностей, що є визначними в контексті євроінтеграційних процесів [10, с. 637].

При цьому, наукові дослідники висловлюють певні зауваження, які необхідно враховувати під час використання штучного інтелекту у кримінальному провадженні.

Дуфенюк О. М. та Черевко В. В. вважають, що використання штучного інтелекту потребує врахування етичних, правових та соціальних аспектів для досягнення справедливості як в матеріальному (змістовному), так і в процесуальному (процедурному) вимірах [11, с. 191].

В той же час, Удовенко Ж. В. і Басиста І. В. вказують на те, що важливо забезпечити, щоб під час його використання дотримувалися фундаментальні принципи правосуддя, такі як верховенство права, недискримінація, прозорість, зрозумілість, дотримання основних прав людини, неупередженість, справедливість та безпека тощо [12, с. 194].

Слід погодитися з тим, що використання технологій штучного інтелекту у кримінальному провадженні, у тому числі, за відсутності підозрюваного, обвинуваченого буде сприяти досягненню завдань кримінального провадження лише при неухильному дотриманню певних правових та етичних засад, однак одночасно слід враховувати ризики і загрози використання технологій штучного інтелекту.

Басиста І.В. розглядаючи використання штучного інтелекту кримінальному провадженні підкреслює, що свідомо вживає термін «загрози», відмежовуючи їх від ризиків, так як станом на сьогодні наявні заборони щодо окремих видів ІІІ, що на переконання вченого свідчить, що загрози все ж таки існують, особливо коли його «беруть на озброєння» не з соціально-корисною чи людиноцентричною метою [13, с. 18].

Стосовно використання понять «загрози» та «ризик» щодо використання штучного інтелекту слід враховувати різноманітність концептуальних підходів соціології щодо їх розуміння та співвідношення.

Водночас наукові дослідники вивчаючи сутність та співвідношення понять «невизначеність», «ризик», «виклик», «загроза», «небезпека» дійшли висновку, що саме категорія «небезпека» виступає узагальнюючим по відношенню до будь-яких явищ, подій, здатних завдати шкоди конкретній людині, суспільству, державі. За її допомогою у ході розробки технологій забезпечення безпеки

життєдіяльності можна оцінити, ранжувати весь спектр можливих загроз інтересам, цінностям, цілям об'єктів безпеки задля вироблення актуальних та адекватних заходів протидії, принаймні найважливіших з них [14, с. 21].

З огляду на наведене одночасне використання понять «загрози» та «ризик» для позначення всього спектру небезпек застосування штучного інтелекту у кримінальному провадженні відповідає соціологічним підходам.

Закон про штучний інтелект Європейського Союзу містить певні ризики використання Штучного інтелекту у правоохоронній діяльності, зокрема: 1) дії правоохоронних органів, пов'язані з певним використанням систем штучного інтелекту, характеризуються значним ступенем дисбалансу сил і можуть призвести до стеження, арешту або позбавлення волі фізичної особи, а також до іншого негативного впливу на основні права, гарантовані Хартією основних прав ЄС; 2) здійснення важливих процесуальних основних прав, таких як право на ефективний засіб правового захисту та справедливий судовий розгляд, а також право на захист і презумпція невинуватості, може бути перешкоджено, зокрема, якщо такі системи штучного інтелекту недостатньо прозорі, зрозумілі та задокументовані; 3) використання інструментів штучного інтелекту може мати вплив на права підозрюваних на захист, зокрема, труднощі в отриманні суттєвої інформації про функціонування цих систем і, як наслідок, труднощі оскарження їх результатів у суді, зокрема фізичними особами, які перебувають під слідством; 4) використання інструментів штучного інтелекту може призвести до замінювання суддів під час прийняття судових рішень, що є неприпустимим, так як остаточне прийняття рішень має залишатися діяльністю, керованою людьми [5].

На переконання Белової М.В., Белова Д.М., Рущак І.В. вже існуючий досвід використання Штучного інтелекту виявляє ряд проблемних аспектів, серед яких ризики упередженості алгоритмів, питання прозорості прийняття рішень, захист персональних даних та забезпечення права на справедливий суд [15, с. 818].

Доценко Д. Д. вважає одним з найголовніших ризиків використання ІІІ у кримінальному судочинстві є те, що його використання може впливати на принципи правосуддя та справедливості. Оскільки штучний інтелект не є людиною, то він не повинен стояти вище за людину у прийнятті рішень, і саме в якісному контролі використання ІІІ є головний ризик його використання у судочинстві [16].

Бодян Д.В., Валуєва Л.В. визначають наступні ризики та загрози використання ІІІ: складність розмежовування правдивої/неправдивої інформації при опрацюванні; можливі прояви

дискримінаційного ставлення до певних категорій осіб; технології ШІ можуть виступати як «криміногенний фактор», оскільки призводить, в деякій мірі, до підвищення рівня злочинності тощо [17, с. 295].

На переконання Гришко В.І., Вознюк С.С. використання штучного інтелекту в судочинстві ставить під загрозу незалежність та об'єктивність суду, права та свободи особи; впровадження штучного інтелекту у сфері юриспруденції, що може призвести до порушення основоположних прав та свобод людини та інших фундаментальних засад діяльності окремих галузей права, що буде передумовою збільшення судових проваджень [18, с. 33].

Лотиш Т.В. за результатами розгляду ризиків, пов'язаних із застосуванням ШІ визначає, що захист прав людини, безпека персональних даних та прозорість алгоритмів є актуальними ризиками, які потребують уважного розгляду та розробки відповідних заходів для їхнього вирішення [19, с. 56].

Повалена М. В. на підставі дослідження наукових праць визначає наступні загрози використання штучного інтелекту у кримінальному провадженні: 1) потенційне порушення фундаментальних прав людини через неправильні або автономні рішення, що можуть мати непередбачувані наслідки; 2) використання алгоритмів щодо злочинності може призвести до непропорційних обмежень свободи та особистої недоторканності осіб, що є порушенням їхніх прав; 3) алгоритмічне прийняття рішень може призвести до систематичної дискримінації, особливо якщо моделі ґрунтуються на неправильних або прихованих відмінностях між групами людей; 4) можливість порушення права на приватність внаслідок збору, обробки та використання особистих даних для алгоритмічного аналізу [20, с. 146].

Наведені дослідження надають можливість визначити окремі ризики та загрози використання штучного інтелекту у кримінальному провадженні за відсутності підозрюваного, обвинуваченого:

1) використання систем штучного інтелекту може призводити до негативного впливу на процесуальні права підозрюваного та обвинуваченого, гарантовані кримінальним процесуальним законодавством України;

2) реалізації підозрюваним, обвинуваченим своїх процесуальних прав та дотриманню презумпції невинуватості може бути створено реальні перешкоди, якщо системи штучного інтелекту є недостатньо прозорі, зрозумілі та врегульовані;

3) право підозрюваних, обвинувачених підозрюваних на захист у частині ефективного оскарження результатів використання штучного інтелекту може порушуватися, в тому числі, внаслідок неможливості отримання суттєвої інформації про функціонування таких систем;

4) право підозрюваного, обвинуваченого на особисте і сімейне життя може бути порушено внаслідок збору, обробки та використання особистих даних;

5) використання інструментів штучного інтелекту може призвести до зниження рівня судового контролю та певної заміни суддів на технологію при прийнятті судових рішень;

6) складність здійснення ефективного контролю при використанні технології.

З огляду на наведене вкрай важливим є вжиття заходів щодо усунення чи зменшення потенційних ризиків, загроз застосування штучного інтелекту у кримінальному провадженні.

Аналіз наукових праць свідчить про наступні запропоновані вченими шляхи усунення ризиків та загроз застосування штучного інтелекту у кримінальному провадженні, що в цілому відповідає Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні [21]:

– встановлення чітких меж і правил, якими непорушність сфери людської приватності, дотримання прав людини мають превалювати у цьому механізмі [22, с. 33].

– обов'язкове врахування принципів верховенства права, дотримання основних прав людини, поваги до честі і гідності, рівності перед законом і судом, пропорційності, змагальності сторін, прозорості, неупередженості та справедливості при використанні технології [23, с. 174];

– дотримання принципу належної обачності, який є важливим першим кроком до визначення, пом'якшення та усунення несприятливих наслідків впливу технології на права людини [24, с. 233].

Відтак, основними шляхами усунення ризиків та загроз застосування штучного інтелекту у кримінальному провадженні за відсутності підозрюваного, обвинуваченого є:

– якісне нормативне-правове регулювання, яке буде дотримувати балансу між суспільними (публічними) і приватними інтересами та водночас відповідати всім засадам кримінального провадження і враховувати особливості порядку *in absentia*;

– неухильне дотримання всіма суб'єктами вимог Конституції України, КПК України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також вимог актів законодавства, які стосуються використання штучного інтелекту.

Таким чином, проведене дослідження надає можливість дійти наступних висновки. Визначені кримінальним процесуальним законодавством України особливості кримінального провадження за відсутності підозрюваного і обвинуваченого повинні враховуватися під час використання у такому кримінальному провадженні технологій штучного інтелекту. Серед ризиків та загроз

використання штучного інтелекту у кримінальному провадженні за відсутності підозрюваного, обвинуваченого можна відокремити: порушення прав підозрюваного, обвинуваченого та складність здійснення ефективного контролю при використанні технології. Основними шляхами усунення ризиків та загроз застосування штучного інтелекту у кримінальному провадженні за відсутності підозрюваного, обвинуваченого є якісне нормативно-правове регулювання та неухильне дотримання всіма суб'єктами вимог кримінального процесуального законодавства.

Література

1. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо заочного кримінального провадження: Закон України від 16 січ. 2014 р. № 725-VII. Верховна Рада України: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-18#Text>
2. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України: Закон України від 28 січ. 2014 р. № 732-VII. Верховна Рада України: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/732-18#n2>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Верховна Рада України: [сайт]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Шишман Д.М. Спеціальне досудове розслідування та спеціальне судове провадження як різновид заочного кримінального провадження. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. № 6. С. 123–126.
5. REGULATION (EU) 2024/1689 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202401689
6. Словник термінів у сфері Штучного інтелекту. URL: [https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/docs/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D0%B2%20%D1%83%20%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96%20%D0%A8%D0%86%20\(1\).pdf](https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/docs/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D0%B2%20%D1%83%20%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96%20%D0%A8%D0%86%20(1).pdf)
7. Михайлов В.О., Ліхтанська А.П. Практичне застосування штучного інтелекту у кримінальному провадженні. *Dictum Factum*, 2024, № 1(15). С. 120–125. DOI: <https://doi.org/10.32703/2663-6352/2024-1-15-120-125>
8. Рідкобород Ю.В., Мелаш А.С. Роль штучного інтелекту в кримінальному провадженні. *Наукові перспективи* № 5(35) 2023. С. 690–700. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5\(35\)-690-700](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5(35)-690-700)
9. Бакуменко А.В. Особливості правового регулювання використання штучного інтелекту у світовій практиці. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2025, серія ПРАВО, випуск 87: частина 1. С. 23–27. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.1.3>
10. Рогальська В.В., Руденко А.В. Штучний інтелект у процесі здійснення досудового розслідування: можливості та проблематика. *Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (ДДУВС, 15.03.2024), частина I. с. 636–638. DOI: 10.31733/15-03-2024/1/636-638*
11. Дуфенюк О.М., Черевко В.В. Штучний інтелект у справедливому судочинстві: зарубіжний досвід та перспективи запровадження в Україні. *Право на справедливий суд у кримінальному провадженні: матеріали Круглого столу (24 травня 2024 року) / Н.Р. Лащук, І.Р. Серкевич Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 193 с. 188–192.*
12. Удовенко Ж.В., Басиста І.В. Використання штучного інтелекту у кримінальному провадженні: ілюзія чи реальність. *ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ПРАВОВІЙ ПРАКТИЦІ: МЕЖІ ТА МОЖЛИВОСТІ* : збірник тез Всеукраїнського круглого столу (15 березня 2024 року) / упор. О. О. Барабаш. Львів : ЛьвДУВС, 2024. 214 с. с. 188–197.
13. Басиста І.В. Штучний інтелект: правила використання, перспективи, ризики та загрози, застосовність для кримінального провадження. *Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку [Текст] : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 2 трав. 2024 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. – 306 с. с. 16–24.*
14. Калашнікова Л.В. Співвідношення понять «невизначеність», «ризик», «виклик», «загроза», «небезпека» у контексті соціології безпеки життєдіяльності. *Науково-теоретичний альманах Грани*, 20(5), 2017. С. 16–23. <https://doi.org/10.15421/171769>
15. Белова М.В., Белов Д.М., Рушак І.В. Штучний інтелект у досудовому розслідуванні кримінальних справ: окремі питання міжнародної практики. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»* 1 (2025). С. 818–824. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.136>
16. Доценко Д. Д. Можливості та ризики використання штучного інтелекту у кримінальному судочинстві. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки» 2025, № 1. <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2025-1-10655>
17. Бодян Д.В., Валуєва Л.В. Використання штучного інтелекту в кримінальному провадженні. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права : матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 22–23 грудня 2023 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. 376 с. с. 292–296. DOI: https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-79*
18. Гришко В.І., Вознюк С.С. Проблемні аспекти впровадження штучного інтелекту у сфері юриспруденції. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»* №2 2024. с. 29–34. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.3>
19. Лотиш Т.В. Застосування штучного інтелекту при мотивуванні судових рішень у кримінальному процесі: міжнародний досвід та перспективи для України. *ScienceRise: Juridical Science*. 1(27) 2024. с. 52–57. DOI: <https://doi.org/10.15587/2523-4153.2024.301533>
20. Повалена М.В. Вплив штучного інтелекту на фундаментальні права людини: загрози та виклики. *ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ПРАВОВІЙ ПРАКТИЦІ: МЕЖІ ТА МОЖЛИВОСТІ* : збірник тез Всеукраїнського круглого столу (15 березня 2024 року) / упор. О. О. Барабаш. Львів : ЛьвДУВС, 2024. 214 с. С. 144–146.
21. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р. Верховна Рада України: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

22. Басиста І.В., Удовенко Ж.В., Кулинич М.-М.А. Огляд тенденцій щодо штучного інтелекту та його перспективність для процесуальних рішень у перебігу кримінального провадження. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2024, серія ПРАВО, випуск 81: частина 3. с. 19–38. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.3.3>

23. Шевчук В.М. Використання технологій штучного інтелекту та процес цифровізації криміналістики в умовах війни. Актуальні проблеми протидії злочинності та корупції. Харків. 2023. С. 171–176

24. Олійник В. Штучний інтелект та дотримання прав людини. Актуальні питання теорії та практики в галузі права, освіти, соціально-гуманітарних та поведінкових наук в умовах воєнного стану : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 25 квітня 2024 р.) / голов. ред. В. Ф. Пузирний ; Пенітенціарна академія України. Чернігів : ПАУ, 2024. 522 с. С. 231–234.

Анотація

Калінніков О. В. Ризики та загрози застосування штучного інтелекту у кримінальному провадженні in absentia. – Стаття.

У статті розглянуто ризики та загрози застосування штучного інтелекту у кримінальному провадженні in absentia. Проаналізовано окремі аспекти спеціального досудового розслідування та спеціального судового провадження, які складають порядок кримінального провадження за відсутності підозрюваного, обвинуваченого (in absentia). Обґрунтовано, що особливості кримінального провадження за відсутності підозрюваного і обвинуваченого в обов'язковому порядку повинні враховуватися під час використання у такому кримінальному провадженні технологій штучного інтелекту. Встановлено, що використання технологій штучного інтелекту у кримінальному провадженні, у тому числі, за відсутності підозрюваного, обвинуваченого буде сприяти досягненню завдань кримінального провадження лише при неухильному дотриманні певних правових та етичних засад, з одночасним урахуванням ризиків та загроз використання технологій штучного інтелекту. На підставі права Європейського Союзу та наукових досліджень щодо ризиків використання штучного інтелекту у загальному кримінальному провадженні визначено певні ризики і загрози використання штучного інтелекту у кримінальному провадженні за відсутності підозрюваного, обвинуваченого, серед яких можливість порушення прав підозрюваного, обвинуваченого та складність здійснення ефективного контролю при використанні технології. Крім того, у даному дослідженні окреслено наступні основні шляхи усунення ризиків та загроз застосування штучного ін-

телекту у кримінальному провадженні за відсутності підозрюваного, обвинуваченого: 1) якісне нормативно-правове регулювання, яке буде відповідати всім засадам кримінального провадження і враховувати особливості порядку in absentia; 2) неухильне дотримання всіма суб'єктами вимог кримінального процесуального законодавства України, в тому числі, які стосовно використання штучного інтелекту.

Ключові слова: штучний інтелект, ризики, загрози, in absentia, кримінальне провадження, спеціальне досудове розслідування, спеціальне судове провадження.

Summary

Kalinnikov O. V. Risks and threats of using artificial intelligence in criminal proceedings in absentia. – Article.

The article examines the risks and threats of using artificial intelligence in criminal proceedings in absentia. The author analyzes certain aspects of the special pre-trial investigation and special court proceedings which constitute the procedure of criminal proceedings in the absence of a suspect or an accused person (in absentia). It is substantiated that the peculiarities of criminal proceedings in the absence of a suspect or an accused must be taken into account when using artificial intelligence technologies in such criminal proceedings. The author establishes that the use of artificial intelligence technologies in criminal proceedings, including in the absence of a suspect or an accused person, will contribute to achieving the objectives of criminal proceedings only with strict adherence to certain legal and ethical principles, while taking into account the risks and threats of using artificial intelligence technologies. Based on the European Union law and scientific research on the risks of using artificial intelligence in general criminal proceedings, the author identifies certain risks and threats to the use of artificial intelligence in criminal proceedings in the absence of a suspect or an accused person, including the possibility of violation of the rights of a suspect or an accused person and the difficulty of exercising effective control when using technology. In addition, this study outlines the following main ways to eliminate the risks and threats of using artificial intelligence in criminal proceedings in the absence of a suspect or an accused person 1) high-quality regulatory and legal regulation that will meet all the principles of criminal proceedings and take into account the peculiarities of the in absentia procedure; 2) strict compliance by all subjects with the requirements of the criminal procedure legislation of Ukraine, including those related to the use of artificial intelligence.

Key words: artificial intelligence, risks, threats, in absentia, criminal proceedings, special pre-trial investigation, special court proceedings.